

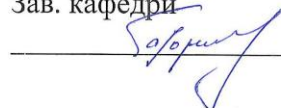
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри міжнародної
економіки та туризму

Протокол № 2 від "03.09" 2018 р.

Зав. кафедри

Г.О. Горіна

РОБОЧА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ»

Ступінь: бакалавр

Кількість кредитів ECTS 5

Розробник: Широкова М.С.
доц. кафедри міжнародної
економіки та туризму, к.соц.н.,
доцент

2018 – 2019 навчальний рік

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова (для студентів спеціальності "назва спеціальності") / вибіркова дисципліна	Обов'язкова для студентів напряму підготовки 6.030503 Міжнародна економіка
Семестр (осінній / весняний)	осінній
Кількість кредитів	5
Загальна кількість годин	150
Кількість модулів	2
Лекції, годин	30
Практичні / семінарські, годин	24
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	96
Тижневих годин для денної форми навчання:	
аудиторних	3,6
самостійної роботи студента	6,4
Вид контролю	екзамен

2. Програма дисципліни

Ціль – формування знань про об'єктивні закономірності, реальні процеси та специфічні особливості міжнародної економічної діяльності України, а також практичних навичок щодо здійснення комерційних, інвестиційних та фінансових операцій у міжнародній сфері.

Завдання: вивчення теоретичних засад міжнародної економічної діяльності, ознайомлення з основними формами міжнародного торговельного та інвестиційного співробітництва в Україні, їхніми особливостями на сучасному етапі; поглиблення знань сутності та завдань регулювання міжнародної економічної діяльності України; розкриття механізму співробітництва в умовах розвитку сучасних інтеграційних процесів та участі в них України; набуття навичок здійснювати зовнішньоекономічні операції.

Предмет: відносини, що складаються у процесі міжнародної економічної діяльності суб'єктів міжнародних економічних відносин України.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Особливості міжнародної економічної діяльності.
2. Суб'єкти міжнародних економічних операцій.
3. Регулювання міжнародної економічної діяльності.
4. Глобальний контекст міжнародного економічного співробітництва.
5. Україна у світових інтеграційних процесах.
6. Експорт і імпорт товарів.
7. Особливості міжнародної торгівлі послугами.

8. Міжнародне пряме та портфельне інвестування.
9. Міжнародні валютно-фінансові операції.
10. Науково-технічні зв'язки.
11. Трудова еміграція та імміграція.
12. Міжнародне виробниче кооперування.

3. Структура дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	усього	у тому числі			
		лекц.	пр./сем.	лаб.	СРС
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Міжнародна економічна діяльність: сутність, суб'єкти та особливості					
Тема 1. Особливості міжнародної економічної діяльності.	12	2	2		8
Тема 2. Суб'єкти міжнародних економічних операцій.	12	2	2		8
Тема 3. Регулювання міжнародної економічної діяльності.	12	2	2		8
Тема 4. Глобальний контекст міжнародного економічного співробітництва.	12	2	2		8
Тема 5. Україна у світових інтеграційних процесах.	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 1	60	10	10		40
Змістовий модуль 2. Основні форми міжнародної економічної діяльності					
Тема 6. Експорт і імпорт товарів.	12	2	2		8
Тема 7. Особливості міжнародної торгівлі послугами.	12	2	2		8
Тема 8. Міжнародне пряме та портфельне інвестування.	14	4	2		8
Тема 9. Міжнародні валютно-фінансові операції.	14	4	2		8
Тема 10. Науково-технічні зв'язки.	12	2	2		8
Тема 11. Трудова еміграція та імміграція.	14	4	2		8
Тема 12. Міжнародне виробниче кооперування.	12	2	2		8
Разом за змістовим модулем 2	90	20	14		56
Усього годин	150	30	24		96

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Вид та тема семінарського заняття	Кількість годин
1.	Семінар – розгорнута бесіда Особливості міжнародної економічної діяльності.	2

2.	Семінар запитань і відповідей Суб'єкти міжнародних економічних операцій.	2
3.	Семінар – дискусія Регулювання міжнародної економічної діяльності.	2
4.	Семінар – розгорнута бесіда Глобальний контекст міжнародного економічного співробітництва.	2
5.	Семінар – дискусія Україна у світових інтеграційних процесах.	2
6.	Семінар з виконанням практичних задач Експорт і імпорт товарів.	2
7.	Семінар з виконанням практичних задач Особливості міжнародної торгівлі послугами.	2
8.	Семінар з виконанням практичних задач Міжнародне пряме та портфельне інвестування.	2
9.	Семінар – розгорнута бесіда Міжнародні валютно-фінансові операції.	2
10.	Семінар – дискусія Науково-технічні зв'язки.	2
11.	Семінар – дискусія Трудова еміграція та імміграція.	2
12.	Семінар запитань і відповідей Міжнародне виробниче кооперування.	2
Всього		24

5. Індивідуальні завдання

1. Огляд періодичної і монографічної наукової літератури.
2. Підготовка рефератів, доповідей за обраною темою.
3. Написання творчого есе з проблемних аспектів теорії і практики міжнародної економічної діяльності України та його захист.
4. Вивчення матеріалів і формулювання власної думки з проблемних питань у галузі міжнародної економічної діяльності України.
5. Вирішування задач.
6. Підготовка тез доповідей з метою виступу на університетських, всеукраїнських та міжнародних семінарах та конференціях.

6. Обсяги, зміст та засоби діагностики самостійної роботи

Вид та тема семінарських занять	Кількість годин самостійної роботи	Зміст самостійної роботи	Засоби діагностики
Змістовий модуль 1. Міжнародна економічна діяльність: сутність, суб'єкти та особливості			
Семінар – розгорнута бесіда Тема 1. Особливості міжнародної економічної діяльності	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. МЕД та міжнародне економічне співробітництво як чинники світового економічного зростання та розвитку. 2. Принципи міжнародної економічної діяльності держави.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання

		3. Форми міжнародної економічної діяльності. 4. Україна як суб'єкт міжнародного економічного права та агент світового господарства. 5. Платіжний баланс України. Джерела [1-5,8,15]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	доповідей
Семінар запитань і відповідей Тема 2. Суб'єкти міжнародних економічних операцій	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Суб'єкти МЕД. 2. МЕД суб'єктів міжнародного права та особливості її регулювання. 3. Держава як міжнародний економічний агент. 4. Міжнародні організації як суб'єкти МЕД. 5. МЕД фізичних та юридичних осіб. Джерела [1-5,8,15]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар – дискусія Тема 3. Регулювання міжнародної економічної діяльності	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Міжнародні економічні договори як головний інструмент МЕД держав. 2. Регулювання МЕД суб'єктів міжнародного права. 3. Регулювання ЗЕД в Україні. 4. Система центральних органів виконавчої влади України, які здійснюють регулювання МЕД України. Джерела [1-5,6,15,19]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді. 4. Написання творчого есе.	Тестування, проведення дискусії, заслуховування та обговорювання повідомлень, захист есе
Семінар – розгорнута бесіда Тема 4. Глобальний контекст міжнародного економічного співробітництва	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Інтернаціоналізація економіки як основа глобалізації. 2. Сутність і види глобалізації. 3. Глобалізація економіки. 4. Суб'єкти глобалізаційних процесів. 5. Наслідки глобалізації. 6. Особливості економічного розвитку України в умовах глобалізації. Джерела [1-5,6,9,17,25]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семінар – дискусія Тема 5. Україна у світових інтеграційних процесах	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Передумови інтеграції України у світову систему. 2. Взаємодія України і ЄС. 3. Особливості інтеграції України в рамках СНД. 4. Особливості інтеграції України в рамках ГУАМ. 5. Особливості інтеграції України в рамках ОЧЕС. 6. Україна та Єдиний економічний простір. Джерела [1-5,8,14,16,20,28]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді. 4. Написання творчого есе.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей, захист есе
Разом змістовий модуль 1	40		
Змістовий модуль 2. Основні форми міжнародної економічної діяльності			
Семінар – розгорнута бесіда Тема 6. Експорт і	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Міжнародна торгівля товарами як форма МЕД. 2. Тенденції та місце України на світових товарних	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування,

імпорт товарів		ринках. 3. Регулювання міжнародної торгівлі товарами. 4. Суб'єкти виконання багатосторонніх і двосторонніх торговельних угод України. 5. Державне регулювання зовнішньої торгівлі в Україні. 6. Сучасний стан зовнішньої торгівлі України товарами та її державного регулювання. Джерела [1-5,7,10,12,18,21]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді. 4. Самоперевірка знань шляхом вирішування задач.	розв'язання практичних завдань
Семинар запитань і відповідей Тема 7. Особливості міжнародної торгівлі послугами	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Сутність та показники міжнародної торгівлі послугами як форми МЕД країн. 2. Регулювання міжнародної торгівлі послугами. 3. Динамізм розвитку світових торговельних процесів у сервісних сферах. 4. Особливості МЕД України у сфері торгівлі послугами. Джерела [1-5,8,10,12]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді. 4. Самоперевірка знань шляхом вирішування задач.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань
Семинар – розгорнута бесіда Тема 8. Міжнародне пряме та портфельне інвестування	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Міжнародні інвестиції. 2. Регулювання іноземного інвестування в Україні. 3. Особливості участі України в міжнародному русі прямих і портфельних інвестицій. Джерела [1-5,8,17]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді. 4. Самоперевірка знань шляхом вирішування задач.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань
Семинар – дискусія Тема 9. Міжнародні валютно-фінансові операції	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Міжнародні валютно-фінансові відносини та операції: сутність, учасники, рівні, регулювання. 2. Україна у системі міжнародних валютних відносин. 3. Україна на міжнародних кредитних ринках. 4. Державний зовнішній борг України. Джерела [1-5,8,12,13]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Семинар запитань і відповідей Тема 10. Науково-технічні зв'язки	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Міжнародне науково-технічне співробітництво. 2. Регулювання міжнародного науково-технічного співробітництва. 3. Місце України у міжнародному науково-технічному співробітництві. 4. Регулювання міжнародного науково-технічного співробітництва в Україні. 5. Міжнародне науково-технічне співробітництво України. Джерела [1-5,8,11,12]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді. 4. Написання творчого есе.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей, захист есе
Семинар з використання	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Міжнародна трудова міграція як основний вид	Тестування, фронтальне та індивідуальне

міждисциплінарного підходу Тема 11. Трудова еміграція та імміграція		міжнародної міграції населення. 2. Участь України у регулюванні міжнародної міграції населення. 3. Регулювання міграційних процесів в Україні. 4. Особливості участі України у міжнародних міграційних процесах. Джерела [1-5,8]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді. 4. Написання творчого есе.	опитування, заслуховування та обговорювання доповідей, захист есе
Семинар запитань і відповідей Тема 12. Міжнародне виробниче кооперування	8	1. Опрацювання конспекту лекцій та рекомендованої літератури для обговорення питань: 1. Міжнародне виробниче кооперування. 2. Регулювання міжнародного виробничого кооперування. 3. Особливості участі України у міжнародному виробничому кооперуванні. Джерела [1-5,8,11,12]. 2. Самотестування. 3. Підготовка до презентації доповіді.	Тестування, фронтальне та індивідуальне опитування, заслуховування та обговорювання доповідей
Разом змістовий модуль 2	56		
Разом	96		

7. Матриця зв'язку між дисципліною/ змістовим модулем, результатами навчання та компетентностями

Результати навчання	Компетентності												
	Загальні						Предметно-спеціальні						
	1	2	3	4	5	6	1	2	3	4	5	6	
Знання теоретичних засад і особливостей, загальних закономірностей міжнародної економічної діяльності України як системи заходів							+						
Знання основних форм міжнародного торговельно-інвестиційного та валютно-фінансового співробітництва України з країнами світу							+						
Розуміння механізмів досягнення рівноваги між національним товарним ринком, ринком праці, ринком грошей і міжнародними ринками								+				+	
Знання сутності загальної рівноваги між національною та міжнародною економікою та причин і факторів, які порушують цю рівновагу							+						+
Розуміння взаємозв'язків внутрішньоекономічних і міжнародних процесів			+				+						+
Знання економічних функцій держави та основних принципів і інструментів							+						

регулювання міжнародної економічної діяльності України на макро- та мікрорівнях													
Знання засад нормативно-правового регулювання і управління зовнішньоекономічними операціями на міжнародному рівні		+										+	
Знання основних напрямів геополітики України													+
Уміння застосовувати загальноекономічні закономірності для аналізу проблем міжнародної економічної діяльності України										+		+	
Уміння досліджувати причини порушення основних макроекономічних пропорцій та прогнозувати динаміку макроекономічних показників										+	+		
Уміння оцінювати вплив міжнародної економічної діяльності України на функціонування господарюючих суб'єктів країни та приймати економічно обгрунтовані рішення, які б враховували цей вплив		+	+									+	
Уміння оцінювати стан, ефективність і перспективи участі України в інтеграційних процесах										+	+		
Уміння аналізувати показники і фактори міжнародної конкурентоспроможності держави і національних підприємств								+					+

8. Методи викладання

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (підготовка презентацій, рефератів, самостійно опрацювання додаткових питань за наведеним переліком літератури).

9. Методи оцінювання

Екзамен.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: впродовж семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю – екзамену (50 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	Індивідуаль не завдання	ПМК	Сума балів
Змістовий модуль 1						
Тема 1			2		1	
Тема 2			2		1	
Тема 3		2	2		1	
Тема 4			2		1	
Тема 5		2	2		1	
Разом змістовий модуль 1		4	10		5	
Змістовий модуль 2						
Тема 6		2	2		1	
Тема 7		2	2		1	
Тема 8		2	2		1	
Тема 9			2		1	
Тема 10		2	2		1	
Тема 11		2	2		1	
Тема 12			2		1	
Разом змістовий модуль 2		10	14		7	
Разом						50

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

11. Методичне забезпечення

1. Електронний конспект лекцій.
2. Методичні вказівки з вивчення дисципліни.

3. Індивідуальні завдання.
4. Навчальна та наукова література, нормативні документи.

12. Рекомендована література

Основна

1. Андросова Т.В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / Т.В. Андросова, Т.В. Шталь, Ю.Б. Доброскок, О.О. Тищенко. – Харків : «Видавництво Форт», 2013. – 400 с.
2. Бестужева С.В. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / С.В. Бестужева. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 268 с.
3. Міжнародна економічна діяльність України : навч. посіб. / О.Б. Чернега, А.С. Маловичко, В.Ю. Матвеева, Т.Г. Шеремет, Г.О. Горіна, А.А. Семенов, І.А. Іваненко, О.В. Озаріна, Ю.Г. Бочарова, В.С. Білозубенко, О.В. Абрашка ; [за ред. О.Б. Чернеги]. – 2-е вид., оновл. і доп. – Донецьк : ТОВ «Східний видавничий дім», 2013. – 600 с.
4. Багрова І.В. Міжнародна економічна діяльність України: навч. посіб. / І.В. Багрова, О.О. Гетьман, В.Є. Власик ; [за ред. І.В. Багрової]. – К. : ЦНЛ, 2004. – 384 с.
5. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України: Підручник / В.Є. Новицький. – К. : КНЕУ, 2003. – 948 с.

Допоміжна

6. Агеев Є.Я. Зовнішньоекономічна діяльність: основи, маркетинг, менеджмент, облік, ефективність : навч. посіб. / Є.Я. Агеев, В.І. Чепінога. – Харків, 2006. – 480 с.
7. Владимиров К.Н. Митне регулювання : навч. посіб. / К.Н. Владимиров, В.Ю. Бардачова. – Херсон : Олді-плюс, 2002. – 336 с.
8. Герасимчук В.Г. Міжнародна економіка : навч. посіб. / В.Г. Герасимчук. – К. : Знання, 2009. – 302 с.
9. Глобальна торгова система: розвиток інститутів, правил, інструментів СОТ: Монографія / Кер. авт. кол. і наук. ред. Т.М. Циганкова. – Вид. 2-ге, без змін. – К. : КНЕУ, 2006. – 660 с.
10. Дідівський М.І. Зовнішньоекономічна діяльність підприємства : навч. посіб. / М.І. Дідівський. – К. : Знання, 2006. – 462 с.
11. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : навч. посіб. / Ю.Г. Козак, Н.С. Логвінова, І.Ю. Сіваченко та ін. – К. : ЦНЛ, 2006. – 792 с.
12. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств : підручник для вузів / І.В. Багрова, Н.І. Редіна, В.Є. Власик, О.О. Гетьман. – К. : ЦНЛ, 2004. – 580 с.
13. Зовнішньоекономічні операції і контракти : навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Я.С. Карп'як та ін. – К. : ЦНЛ, 2004. – 608 с.
14. Історія міжнародних відносин і зовнішньої політики. ХХ – початок ХХІ ст. : навч. посіб. / В.Ф. Салабай, І.Д. Дудко, М.В. Борисенко, М.П. Чуб. – К. : КНЕУ, 2008. – 368 с.
15. Козик В.В. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко. – К. : Знання-Прес. – 406 с.

16. Конкуренентоспроможність економіки України в умовах глобалізації: Монографія / Я.А. Жаліло, Я.Б. Базилюк, Я.В. Белінська та ін. – К. : Знання України, 2005. – 493 с.
17. Міжнародна економіка : навч. посіб. / Ю.Г. Козак, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В. Макогон та ін. – К. : АртЕк, 2002. – 436 с.
18. Письмаченко Л.М. Державне управління зовнішньоторговельною діяльністю в Україні: регулювання та контроль : монографія / Л.М. Письмаченко. – Донецьк : Юговосток, ЛТД, 2008. – 366 с.
19. Поєдинок В.В. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / В.В. Поєдинок. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 288 с.
20. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.91 р. № 959-ХІІ // ВВР України. – 1991. – № 29. – ст. 377.
21. Прокушев Е.Ф. Внешнеэкономическая деятельность. Инкотермс 2000 : учеб. пособие / Е.Ф. Прокушев. – М. : Дашков и К. – 307 с.
22. Руденко Л.В. Розрахункові та кредитні операції у зовнішньоекономічній діяльності підприємства : підручник / Л.В. Руденко. – К. : Лібра, 2002. – 304 с.
23. Сандровский К.К. Международное таможенное право : учебник / К.К. Сандровский. – К. : Знання, КОО, 2002. – 461 с.
24. Солошенко Л. Зовнішньоекономічна діяльність: організація та документальне оформлення / Л. Солошенко. – Х. : Фактор, 2001. – 176 с.
25. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації : монографія / за ред. Д.Г. Лук'яненка. – К. : КНЕУ, 2001. – 538 с.
26. Терещенко С. Основи митного законодавства України: Питання теорії та практики зовнішньоекономічної діяльності : навч. посіб. / С. Терещенко. – К. : Август, 2001. – 422 с.
27. Торгова Л.В. Основи зовнішньоекономічної діяльності : практикум / Л.В. Торгова, О.В. Хитра. – Львів : Новий Світ-2000, 2007. – 512 с.
28. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський, В.М. Гаєць, М.А. Дудченко. – К. : Либідь, 2002. – 470 с.

Інформаційні ресурси

29. Державна Служба статистики України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>
30. Законодавство України [Електронний ресурс]: офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
31. Інформаційний портал finance.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.finance.ua>
32. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.me.gov.ua>
33. Міністерство закордонних справ України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <https://mfa.gov.ua>
34. Міністерство фінансів України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua>

35. Національний банк України [Електронний ресурс]: офіційний веб-сайт. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
36. Національного інформаційний центр зі співробітництва з ЄС у сфері науки і технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fp6-nip.kiev.ua>